

SSP - Sisämaan SeurantaPyynti

1. TAVOITTEET JA PÄÄPERIAATTEET

Vakioituun verkkopyyntiin perustuvan SSP -projektin tavoitteena on pyrkiä selvittämään

- 1) pesimälinnuston **kannanmuutoksia** aikuislintujen pyyntimäärien vaihtelun avulla,
- 2) lentopoikasvaiheen jälkeistä **poikastuottoa** pyydystettyjen nuorten ja aikuisten lintujen lukusuhteen perusteella ja
- 3) pesäpaikkauskollisten lajien **kuolevuutta** vuosittaisten kontrollien avulla.

Kaksi viimeksi mainittua tavoitetta ovat tärkeimmät, sillä muissa seurantatutkimuksissa niistä ei saada aineistoa.

Verkkopyynnin yleistoteutus. SSP -projektin pyyntikausi kestää **toukokuun alusta elokuun loppuun**. Pyyntikausi on jaettu kahteentoista kymmenen päivän jaksoon, joista jokaisena pyydystetään kerran. Pyyntiin liittyvät rutiinit on tarkkaan vakioitu.

Mitkä **pyyntiympäristöt** ovat sopivia? SSP:n tavoitteena on mahdollisimman suuren aineiston saaminen erityyppisistä pyyntiympäristöistä. Pyyntipaikka on rengastajan vapaasti valittavissa. Pyyntiympäristön tulisi olla mahdollisimman tasalaatuinen, mikä helpottaisi tulosten vertailua eri ympäristötyyppien välillä. Erityisen toivottavaa on, että paikan luonne säilyisi vuosien saatossa mahdollisimman samankaltaisena ja muuttumattomana, sillä ympäristömuutokset seurannan aikana hankaloittavat tulosten tulkintaa.

Toiminta jatkuu usean vuoden ajan. Koska SSP:n yhtenä päätavoitteena on selvittää aikuislintujen vuosikuolleisuutta, samalla paikalla tulisi pyydystää useita vuosia.

2. PYYNTIPAIKAN VALINTA

Pyyntipaikaksi soveltuu mikä tahansa optimaalisessa pyyntiympäristössä (ks. edellä) sijaitseva paikka, jonka luonteen tiedetään säilyvän vuosikausia ennallaan. Verkkopyyntiin kannattaa hankkia maanomistajan lupa. Samalla varmistetaan, ettei suunniteltua pyyntialuetta tulla lähitulevaisuudessa radikaalisti muuttamaan (esim. kaatamaan puustoa). Ihanteellista olisi, jos pyyntipaikan kasvillisuuden koostumusta ja rakennetta voitaisiin mahdollisimman pitkälti vakioida (esim. pensaikon korkeutta ja muotoa säännöllisesti leikata). Pyyntipaikan ei tulisi olla liian avoin, sillä avoimet paikat ovat alttiina tuulille ja kirkkaalle auringonpaisteelle, jotka heikentävät verkkojen pyytävyyttä. Sopivimpia pyyntipaikkoja ovat tasalaatuiset pensaikot, ruovikot, matalat metsät ja avomaiden reunat, joiden linnuista huomattava osa on pyydystettävissä. Nopeasti muuttuvat taimistot eivät sovellu SSP -paikoiksi.

Kuka tahansa lintuasema- tai SSP -luvan omaava rengastaja voi perustaa yksinkin oman pyyntipaikan, mutta parhaiten projekti soveltuu useamman rengastajan työryhmille, jolloin pyyntivuorot voidaan joustavasti jakaa esim. kesälomien ajaksi. Innokkaimmat ovat ylläpitäneet kahtakin SSP -paikkaa samanaikaisesti. Projektiin voi tietysti edellytyksin osallistua myös sellaisilla sisämaan paikoilla, joilla jo entuudestaan on jokin Rengastustoimiston hyväksymä verkkoprojekti jo meneillään.

A-luokan pyyntipaikat

A-luokan pyyntipaikoilla muuta verkkopyyntiä ei tulisi harjoittaa 400 m lähempänä SSP -verkkoja huhtikuun ensimmäisestä (1.4) kauden viimeiseen SSP -käyntiin. Pyyntiä ei saa harjoittaa SSP -päivien välisinä aikoina. Lisäverkkoja (SSP -verkkojen lisänä) ei saa käyttää. Uudet pyyntipaikat kuuluvat pääsääntöisesti kaikki A-luokkaan.

B-luokan pyyntipaikat

Paikkoja, jotka muun pyyntitoiminnan lisäksi osallistuvat myös SSP -projektiin (sisämaan lintuasema- yms. pyynnit), kutsutaan tässä yhteydessä B-luokan pyyntipaikoiksi. SSP -verkkojen lisäksi näillä paikoilla voidaan käyttää muitakin verkkoja, ja pyyntiä voi harjoittaa myös SSP -päivien välisinä aikoina. SSP -verkot voivat muodostaa oman kokonaisuutensa tai niiden lomaan voi sijoittaa lisäverkkoja (tällöin SSP -verkkojen osuuden tulisi olla yli 50 %). Ainoa rajoitus on se, että SSP -verkkopaikoilla ei saa pyydystää kolmeen päivään ennen varsinaista SSP -päivää. Edellä olevasta seuraa, että SSP -verkoiksi ei voida valita lintuasemien tai muiden vakiopyyntien verkkoja, koska vakiopyyntejä ei voi jäädyttää em. kolmen päivän "rauhotusaikojen" ajaksi! Siis: B-luokan pyyntipaikoilla SSP -verkot valitaan lisäverkoista ja ne pidetään pois pyynnistä aina vähintään kolmen päivän ajan ennen seuraavaa SSP -käyntiä. Peruste kolmen päivän säännölle on, että linnut (etenkin pesivät aikuiset) oppivat melko nopeasti väistämään jatkuvasti samassa paikassa pidettäviä verkkoja. Koska SSP -aineistossa jokainen pyydystetty lintu (jokaisena pyyntipäivänä) on tärkeä, aineisto vääristyy, jos linnut oppivat väistämään verkkoja. Eräs SSP:n etu jatkuvaan pyyntiin nähden piileekin juuri sen "yllätyksellisyydessä" – linnut eivät opi ennakoimaan pyyntiä.

3. PYYNTIKAUSI

Suomessa on projektin alusta alkaen noudatettu samaa pyyntikalenteria kuin Brittein saarilla. Pyyntikausi alkaa toukokuun alussa ja päättyy elokuun loppuun. Suomen oloissa tärkein pyyntikausi kuitenkin ajoittuu kesä-elokuulle (jaksot 4-12), mutta jos resursseja riittää, olisi toivottavaa aloittaa jo toukokuun alusta ja jatkaa elokuun loppuun.

4. PYYNTIPÄIVIEN LUKUMÄÄRÄ JA AJOITTUMINEN

Jotta kerättävä aineisto olisi mahdollisimman käyttökelpoista, tavoitteena on pyrkiä pyydystämään kerran jokaisen 12 pyyntijakson aikana (jolloin yhtään pyyntikertaa ei jätetä väliin). Vähimmäisvaatimuksena on **kuusi pyyntiä**, joista **kolmen** on osuttava käynneille **A-G** (jaksot 1-7) ja **kolmen** käynneille **H-L** (jaksot 8-12). Jos jokin pyyntikerroistasi uhkaa jäädä väliin, ota ajoissa yhteys varamieheesi (tai Rengastustoimistoon, jolloin pyrimme järjestämään sinulle ammattitaitoisen sijaisen ao. pyyntikerraksi).

5. PYYNTIJAKSOT JA KAHDEN PYYNTIPÄIVÄN VÄLI

SSP -pyynti suoritetaan kerran 10-päiväjaksossa (pyyntijaksoista lähetetään uusi luettelo joka vuosi). Kahden perättäisen pyyntikerran väli ei saisi olla kuutta päivää lyhyempi. Samankaltaista pyyntimallia pitäisi noudattaa mahdollisimman tarkoin seuraavinakin vuosina.

6. VERKKORUTIINIEN VAKIONTI

Käytettävien verkkojen pituudet ja lukumäärät voivat vaihdella SSP -paikasta toiseen ja ne ovat rengastajien vapaasti valittavissa. Verkkojen lukumäärä ja kokemisväli sovitetaan kuitenkin sellaiseksi, etteivät linnut herkkänä pesimäaikana joudu suotta roikkumaan vapautustaan odottamassa. Pyynnin on aina oltava työryhmän hallinnassa kaikissa mahdollisissa tilanteissa, myös elokuun mahdollisina massapäivinä. Paikasta ja työryhmän koosta riippuen Rengastustoimiston suositus verkkomääräksi on 6 – 15 Valittua käytäntöä noudatetaan seuraavinakin vuosina. Verkkojen sijoittamisessa maastoon on muistettava, että tavoitteena on vakioinnin puitteissa

pyydystä mahdollisimman suuri osa tutkimusalueen lintupopulaatiosta. Verkot tulisikin sijoittaa suhteellisen tiiviiksi kokonaisuudeksi (eikä ympäriinsä laajalle alueelle).

Verkkopyynnin vuorokaudenaika ja kesto ovat vapaasti valittavissa (ne voivat olla sidoksissa esim. auringonnousuun tai tiettyyn kellonaikaan). Iltapyyntiä tulisi kuitenkin välttää. Valittua käytäntöä noudatetaan koko pyyntikauden ja myös seuraavina vuosina. Rengastustoimisto suosittelee 4-6 tunnin aamupyyntiä. Vakiokesto ei saa pidentää, vaikka lintuja tuntuisi yhä tulevan!

SSP -päiväksi tulisi valita säätyypiltään mahdollisimman "otollinen" pyyntipäivä: heikkotuulinen, sateeton ja pilvinen (räikeässä auringonvalossa ja tuulessa verkot näkyvät liian selvästi).

SSP -pyynti on luonteeltaan ns. passiivista verkkopyyntiä. Houkuttimien (esim. soitin) käyttö on kiellettyä, ruokintapaikkoja ja keinotekoisia juomalammikoita ei saa perustaa verkkopaikkojen läheisyyteen eikä lintuja liioin saa ajaa verkkoihin.

Koko pyynnin ajan on muistettava vakioida seuraavat itse verkkojen pyytävyyteen vaikuttavat tekijät: verkkopaikat, verkkojen lukumäärä, verkkojen pyyntipinta-ala (pituudet ja korkeudet), verkkojen laatu ja kunto, verkkojen viritystapa, verkkojen kokemisväli sekä verkkojen viritys- ja poistojärjestykset.

7. MUISTIINPANOT

Kaikki määritykset tulee tehdä Lars Svenssonin oppaan (Euroopan varpuslinnut - sukupuolen ja iän määrittäminen, 1997) mahdollistamalla tarkkuudella. Erityisesti keväällä tulee pyrkiä tarkkuuteen aikuislintujen iänmäärittäyksissä. Monien lajien kohdalla on vielä mahdollista erottaa 2-kv linnut +2-kv linnuista (aineistoa voidaan käyttää edeltävän kesän poikastuoton arvioinnissa sitä edeltävästä syyspyynnistä riippumattomana aineistona). Merkintää +1-kv tulee kevään ja alkukesän pyynnissä käyttää silloin, kun tarkempi määrittäminen ei ole mahdollista. Jos verkoilla ei ole kiirettä, on suotavaa, että mahdollisimman monesta yksilöstä kootaan myös biometrista aineistoa (ainakin siivenpituus, paino ja näkyvä rasva: ks. Rengastajan käsikirjan ohjeet). Kaikki SSP -pyynnissä rengastetut ja kontrolloidut (pyydystetyt) eri yksilöt merkitään muistiin ja ilmoitetaan rengastus- ja kontrollilomakkeilla. **Ulkomaisia kontroleja ei saa piilottaa kotimaisten sekaan, vaan ulkomaiset renkaat ilmoitetaan erikseen verkkolomakkeella, sähköpostitse tai kirjeitse.**

8. TULOSTEN ILMOITTAMINEN

Rengastus- ja kontrollilomakkeille merkitään pyyntitapa seuraavasti: A= pyydystetty A-luokan pyyntipaikalla ja B= pyydystetty B-luokan pyyntipaikalla. Edellä mainittuja tunnuksia käytetään vain varsinaisina SSP -päivinä saaduista yksilöistä (ja B-luokan pyyntipaikoilla tietenkin vain SSP -verkoista saaduista linnuista). Jos pyynti joudutaan esim. sateen takia keskeyttämään ja valitsemaan uusi SSP -päivä tilalle, käytetään ao. rengastusten yhteydessä pyyntitapatunnuksia W (A-luokan paikat) tai L, V (B-luokan paikat). Varmista, että kaikki työryhmäsi jäsenet käyttävät samaa SSP -tunnusta ja pyyntipaikan ilmaisemiseen **täsmälleen samoja koordinaatteja!**

9. LOMAKKEIDEN PALAUTUS

Kaikki seurantapyyntiin liittyvät lomakkeet (rengastus-, kontrolli- ja pyyntipaikkalomakkeet) palautetaan Rengastustoimistoon mahdollisimman pian viimeisen SSP -käynnin jälkeen – kuitenkin viimeistään syyskuun loppuun (30.9.) mennessä.

10. BIOTOOPPIKUVAUKSET

Kasvillisuusmuutokset SSP -paikoilla voivat olla hitaita (vuosikasvu) tai nopeita (ihmisten aiheuttamat muutokset). Muutokset pitää dokumentoida, jotta ne voidaan ottaa huomioon pyyntitulosten tulkinnassa. Kasvillisuuden rakenne ja koostumus vaikuttavat sekä pesimälinnuston koostumukseen että verkkojen pyytävyyteen. Pyyntiympäristöä, puustoa, kenttäkerrosta, kosteikko- ja avovesialueita jne. koskevat tiedot ilmoitetaan pyyntipaikkalomakkeella. Lomakkeelle laaditaan lisäksi pyyntipaikasta karttaluonnos (mittakaava n. 1:2000, jolloin 1 cm kartalla vastaa 20 m maastossa), joka ulottuu vähintään 100 m laitimmaisten verkkojen ulkopuolelle. Karttaan merkitään:

- tiet ja polut
  - ojat ja purot
  - puusto ja pensaikot
  - kosteikot
  - ympäristötyypit, joihin pyyntipaikka rajoittuu (viljelysperlo, ruovikko, omakotiasutus jne.)
  - verkkopaikat (B-luokan pyyntipaikoilla myös lisäverkot)
  - pöntöt
  - avoimet vesialueet (järvet, merenlahti, lammikot)
  - kiintopiste, jonka avulla pyyntipaikka voidaan määrittää 1:50 000 kartalta (peruskartan pienennös), esim. tietty numeroin määritelty koordinaattiviivojen leikkauspiste.
- Tarvittaessa käytetään eri värejä erottamaan eri ympäristötyypit toisistaan. Osa-alueet numeroidaan samalla tavoin kuin pyyntipaikkalomakkeella.

11. KUINKA PÄÄSEN MUKAAN SSP-PROJEKTIIN?

SSP -projektiin voi ilmoittautua jokainen lintuasema- tai SSP -luvan omaava rengastaja, jolla on käytettävissään lintuverkkoja ja soveltuva pyyntipaikka. Sellaisia rengastajia varten, jotka eivät ole suorittaneet lintuasematenttiä, on laadittu erityinen seurantapyyntitentti, jonka hyväksytyt suoritus oikeuttaa osallistumaan projektiin vastuullisena rengastajana. Tentissä on osoitettava hyvät tiedot tavallisimpien pesälinnustoomme kuuluvien varpuslintujen lajin-, sukupuolen- ja iän määrittämisessä. Tenttiin aikovat voivat harjoitella toimivilla seurantapyyntipaikoilla tai lintuasemilla.

Toimisto vastaa mielellään SSP -pyyntiin liittyviin kysymyksiin ja antaa myös räätälöityjä vinkkejä pyyntipaikan, verkkometrien ja muiden asioiden suhteen.

Markus Piha